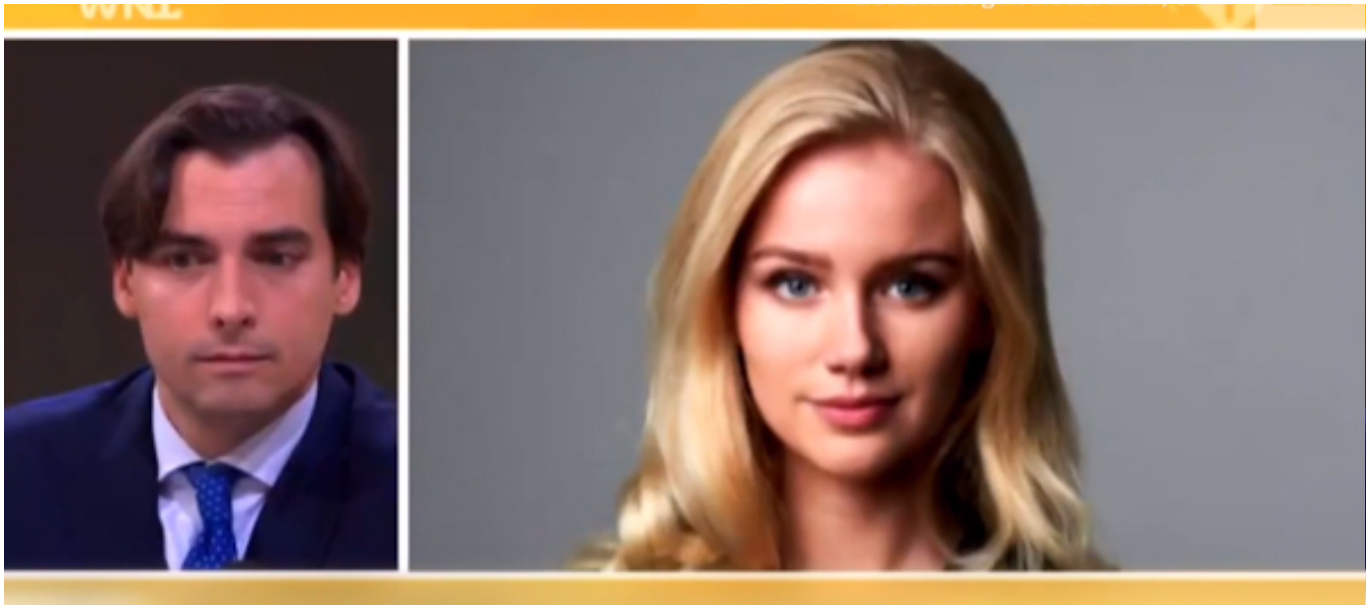

Hoe uniek is de machtsstrijd bij Forum? (Niet zo)

Posted on 28 november 2020 by Syp Wynia

Na een ongekende, dagenlange machtsstrijd triomfeerde Thierry Baudet. Hij bleef de baas van Forum van Democratie. Maar hoezo triomferen? Baudet bleef wel de baas, maar verloor zowel vrienden als vijanden en treft een gekortwiekte partij aan. Een partij die al eerder – zeker ook door toedoen van Baudet – de potentie als invloedrijke spreekbuis van Redelijk Rechts was kwijtgeraakt. *Bonus* bij dit artikel: alle partijen worden van tijd tot tijd verteerd door een venijnige machtsstrijd. Hoe verging het VVD, CDA en PvdA?

De actuele strijd om de macht bij Forum voor Democratie begon op het oog op zondagochtend, 22 november 2020, toen de Amsterdamse FvD-fractievoorzitter Annabel Nanninga (tevens senator en statenlid) via Twitter liet weten geen genoegen te nemen met de oplossing die Baudet had voor een publicatie waarin de jeugdafdeling werd betrapt op extreemrechtse correspondentie. Maar begon het toen wel echt?

Het kwam niet uit het niets

Twijfels, dan wel ongenoegen over partij-oprichter Baudet was er al langer en nam eerder toe dan af. Zo bekeken was de botsing van november 2020 een aangekondigde clash. Alle klassieke ingrediënten waren voorhanden. Henk Otten, zo'n beetje de zakelijk leider van Forum voor Democratie waarin Thierry Baudet de artistiek leider was, haakte af na de Statenverkiezingen van 2019, die van Forum de grootste partij van Nederland maakte. Baudet kwam die avond met zijn 'boreale' speech, waarin ook 'de uil van Minerva' opdook. Na een reeks van vileine wederzijdse verwijten – ook over geld – verliet Otten met partijwoordvoerder Jeroen de Vries in de zomer van 2019 met medeneming van enkele senaatszetels de partij.

Stond Otten in die ruziemaanden van 2019 alleen met zijn kritiek op de als te extreem ervaren koers van Baudet? Allerminst. Typerend is Baudets keuze om Nederland hoe dan ook de Europese Unie uit te leiden. Die botsing werd nog gecamoufleerd met het door Baudets Kamercollega Theo Hiddema aangedragen compromis: Forum pleitte nu officieel voor een referendum over het Nederlandse lidmaatschap van de Europese Unie – een referendum dat bij een meerderheid voor een uitstap tot een Nexit zou moeten leiden.

Puur electoraal bezien, had Baudet niet alleen in de Europese kwestie, maar bijvoorbeeld ook rond het klimaat beter een minder extreme opvatting kunnen innemen. Er is in Nederland een breed ongenoegen over keuzes die de kabinetten-Rutte maken (zoals gasverbod, gesubsidieerde houtstook), maar er is weinig behoefte aan een principiële discussie over de vraag of de mens klimaatverandering (geheel, of in welke mate) veroorzaakt. Baudet koos voor het laatste. Zoals Baudet ook koos voor als wonderlijk ervaren posities rond de MH17-ramp en (recenter) de achtergrond van de wel/niet corona-pandemie en de wel/niet fraude bij de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Steeds vaker paste het binnen- dan wel buitenskamers uitgedragen wereldbeeld van Thierry Baudet in dat van sinistere internetgezelschappen als QAnon, waarin extremistische complottheorieën samenkomen.

Twijfels en onmin

Naar buiten toe bleef het nog langere tijd redelijk rustig na het vertrek van Henk Otten c.s. Maar binnenskamers was er de twijfel en de onmin. Volgens klassiek

gebruik werd dat gevoed door het verloop van de peilingen. Een succesvolle leider wordt zelden aangevallen, maar een leider die met neerwaarts verlopende peilingen en verkiezingsuitslagen van doen heeft kan paleiscoups en andere machtsgrepen verwachten. En Forum zakte van zo'n 25 Tweede Kamerzetels in de peilingen in maart 2019 naar 5 à 8 in november 2020.

Zelfs de FvD'ers die lang loyaal bleven aan Baudet keken zorgelijk naar het voortdurende verlies van FvD, dat direct gerelateerd kon worden aan het onvoorspelbare gedrag van Baudet. Op zijn beurt leek Baudet zich daar nauwelijks druk over te maken, was hij enerzijds amper geïnteresseerd in het parlementaire werk, maar was hij niettemin optimistisch over de kansen bij de Tweede Kamerverkiezingen van 17 maart 2021.

Alleen maar idolate jongemannen

Na het vertrek van Otten werd de kring rond Baudet steeds meer bepaald door jongelui – van de jeugdafdeling JFVD – met wilde opvattingen, tot in de raciale en antisemitische sfeer. Baudet was al niet dol op kritiek. Maar Baudet werd door de club van jongemannen – geleid door Baudets vriend Freek Jansen – die hem op handen droegen, idoliseerden en nooit tegenspraken, versterkt in zijn onvolwassen neiging om uit de bocht te vliegen.

De afvalligen, aangestoken door Annabel Nanninga, karaktiseerden zich niet voor niets als 'volksvertegenwoordigers'. Ook dat is een klassieker bij paleiscoups. Een volksvertegenwoordiger ontleent zijn plaats op de kieslijst in de eerste plaats aan de partijleiding, maar is vervolgens afhankelijk van de gunst van de kiezer, die hem of haar een eigen mandaat verschaft. Dat is tevens een risico voor de partijleider, die zo zijn grip verliest. Bovendien hebben gemeente- en statenleden in hun dagelijkse praktische praktijk domweg hinder van een partijleider die hen voor de voeten loopt met buitenissige gedragingen en opvattingen.

Die in minstens anderhalf jaar opgeladen bom barstte dus in de week van 22 november. Een week met ongekende verwijten, het wisselen van het slot van het partijkantoor en het kapen van de adressen van de leden en van de sociale media-accounts. Het heeft alle kenmerken van een staatsgreep, zij het dan op partijniveau.

Nog staat niet vast hoe het verder gaat. Saneert Baudet zijn partij en gooit hij de

niet-loyalen er uit? Wordt Forum een nog radicalere partij dan toen er nog enige rem op zat van politici als Annabel Nanninga? Beginnen de voormalige FvD-Kamerkandidaten een nieuwe lijst in de hoop en verwachting daarmee de in theorie enorme potentie van Forum als redelijk alternatief van de PVV, rechts van de VVD op te rapen?

In afwachting daarvan alvast enige relativering over de Week van Baudet. Het was een verbijsterende week, een Grieks drama waardig – bron van zowel leedvermaak als onrust. Maar: hoe uniek is zo'n machtsgreep eigenlijk? Nou: zo uniek is het nou ook weer niet. Daarom: de toptwaalf van de Nederlandse partijcoups in de 21ste eeuw.

Top-12 van de Nederlandse partijcoups sinds 2000

1 **De Week van Baudet** (Forum voor Democratie, 2020). Partijleider Thierry Baudet trekt zich terug na publicaties over extremisme. En toch weer niet, waarna partijkader zijn vertrek eist, maar vervolgens zelf vertrekt.

2 **Krol, Dales en Nagel** (50+, 2020). Fractievoorzitter Krol wil partijvoorzitter Dales op de kieslijst. Partijoprichter Nagel wil aangifte doen tegen Krol. Uiteindelijk: Krol èn Dales weg, Nagel weer voorzitter en ook Kamerfractie weg.

3 **Verdonk weggewerkt** (VVD, 2007). Rita Verdonk verliest in 2006 de leiderschapsverkiezingen van Mark Rutte, maar krijgt meer stemmen dan hij bij de Kamerverkiezingen van 2007 en eist een prominente rol. Na een klein jaar wint Rutte: Verdonk wordt uit de VVD gezet.

4 **Het Arnhemse congres** (CDA, 2010). Partijprominenten als Ruud Lubbers en Ernst Hirsch Ballin keren zich tegen gedoogsamenwerking met de PVV, zoals overeengekomen door fractieleider Maxime Verhagen. Tijdens een chaotisch congres, op 2 oktober 2010 in de Arnhemse Rijnhal weet Verhagen de opstand af te weren: ruim 2/3 stemt voor.

5 **De coup van Van Rij**. (CDA, 2001) Partijvoorzitter Marnix van Rij wil zelf prominent op de Kamerlijst, partijleider Jaap de Hoop Scheffer wijst die machtsgreep af. Beiden treden af, de onbekende Jan Peter Balkenende komt uit het gewoel als nieuwe leider tevoorschijn.

6 **De coup van Bos** (PvdA, 2007). Bij de – verloren – Kamerverkiezingen van 2006 heeft lijsttrekker Wouter Bos een eigen campagneteam, los van het partijbestuur. Dat leidt tot onmin. Op 25 april 2007 volgt de afrekening: partijvoorzitter Michiel van Hulten treedt af, gevolgd door de rest van het partijbestuur (waarna enkelen op verzoek van Bos toch aanblijven).

7 **De coup van Lousewies** (D66, 2006). Lousewies van der Laan stelt zich kandidaat als lijsttrekker van D66 en er volgt een onaangename strijd met Alexander Pechtold. Pechtold wint. Kort daarna valt het kabinet door toedoen van de D66-fractie onder leiding van Van der Laan. D66 lijdt groot verlies bij de verkiezingen.

8 **De terugkeer van Esther** (Partij voor de Dieren, 2010). Kamerlid Esther Ouwehand ontbreekt op de nieuwe kandidatenlijst, er is onrust over ondemocratisch gedoe. Na een partijcongres keert Ouwehand terug op de kieslijst. In 2019 volgt Ouwehand partijleider Marianne Thieme – die haar eerder van de Kamerlijst hield – op als lijsttrekker.

9 **Herrie met Hero** (PVV, 2012). Kamerlid Hero Brinkman eist vanaf 2010 meer democratie bij de PVV en stapt op 20 maart 2012 uit de PVV-fractie. Enkele weken later trekt PVV-leider Geert Wilders zijn gedoogsteun aan het kabinet-Rutte in. Het kabinet valt.

10 **Gedoe met Kuzu** (Denk, 2020). Een onnavolgbare machtsstrijd tussen partijoprichters en Kamerleden Kuzu en Öztürk tot wederzijdse verwijten en oproepen om posities op te geven. Uiteindelijk wordt een wapenstilstand getekend en treedt Farid Azarkan op als fractievoorzitter.

11 **Jolande weggewerkt** (GroenLinks, 2012). GroenLinks lijdt groot verlies bij de Kamerverkiezingen van 2012. Lijsttrekker Jolande Sap wil aanblijven, maar het partijbestuur dat haar steunde laat haar vallen. Ook het partijbestuur vertrekt.

12 **Obstructie tegen Marijke** (PvdA), 2000). Marijke van Hees wint in 1999 overtuigend verkiezingen voor het voorzitterschap van de partij van Lennart Booij en Erik van Bruggen, de favorieten van de partijtop. Anderhalf jaar later voelt Van Hees zich in een vergadering in aanwezigheid van partijleider Wim Kok gedwongen af te treden, na nadien vals bevonden aantijgingen in perspublicaties van vrienden van Booij en Van Bruggen.

Veel artikelen van Syp Wynia staan ook in het nieuwe boek 'Het Beste van Wynia's Week 2020', dat pas verschenen is bij Uitgeverij Blauwburgwal. U kunt dit boek HIER bestellen.